

Tìm hiểu thêm về các tổ chức cụ học sinh An-be Sa-rô

Nguyễn Minh Vũ

Cựu học sinh chuyên khoa 1951 – 54

Tiền thân của Lycée Albert Sarraut là Lycée de Hanoi được thành lập năm 1919, đến năm 1923 mới lấy tên là Lycée Albert Sarraut. Trường được thành lập do sáng kiến của Toàn quyền Albert Sarraut, **là một trường công lập, được tổ chức như một lycéee ở Pháp, giảng dạy theo chương trình Pháp**. Trải qua nhiều thăng trầm do Thế chiến II, do chiến tranh giành độc lập của Việt Nam (1945 – 1954), sau hiệp định Genève, trường còn được phép mở cửa hoạt động thêm 10 năm nữa, do người Pháp vẫn muốn duy trì ảnh hưởng của mình ở những nơi trước đây là thuộc địa của họ, cho đến năm 1965 trường mới chấm dứt hoạt động. **Trong 10 năm này, trường chỉ còn giữ lại được cái tên Albert Sarraut, còn tính chất cũng như tổ chức và chương trình giảng dạy đều thay đổi hẳn**. Theo Thỏa ước văn hóa được ký kết giữa 2 chính phủ Việt Nam và Pháp vào ngày 7 – 4 – 1955, trường **trở thành trường tư thục** do Lương Hội Pháp (Mission laïque française) đứng ra xin cấp phép, **được tổ chức như một trường Việt Nam** (trừ một vài khác biệt nhỏ không đáng kể), **giảng dạy theo chương trình 10 năm của Việt Nam**. Trong 10 năm này (1955 – 1965), trường thu nhận **học sinh từ 3 nguồn** khác nhau:

1/ những học sinh đang học dở dang ở trường Albert Sarraut từ lớp Première trở xuống, chuyển sang học từ lớp 10 trở xuống,

2/ những học sinh đang học dở dang ở các trường cũ của Pháp (các trường Paul Bert, Sainte Marie, Sainte Thérèse...),

3/ những học sinh đang học dở dang ở một số trường Việt Nam xin chuyển sang, hoặc do gần nhà, hoặc do không phải đóng học phí.

Sự khác biệt rõ rệt nhất giữa 3 nguồn học sinh này là trình độ tiếng Pháp. Những học sinh chuyển sang từ nguồn 1 và 2, do được học tiếng Pháp từ nhỏ, nên trình độ tiếng Pháp hơn hẳn số học sinh từ nguồn 3, song điều này không quan trọng, bởi tiếng Pháp chỉ được coi là ngoại ngữ, mà việc giảng dạy ngoại ngữ ở các trường Việt Nam từ thời ấy cho đến những năm 80 của thế kỷ trước chưa thật được coi trọng.

Thật ngạc nhiên là một trường đã **“biến mất”** (từ của P. Delsol) từ mấy chục năm mà các cựu học sinh của trường lại vẫn rất gắn bó với nó, đến mức có đến 4 tổ chức cựu học sinh khác nhau lần lượt ra đời; một cách vinh danh thật lạ kỳ và đáng trân trọng.

Từ những năm 80 thế kỷ trước, một nhóm cựu học sinh trường Albert Sarraut ở Hà Nội đứng đầu là bác sĩ Đỗ đình Dịch đã được phép lập ra một **Ban liên lạc các cựu học sinh Albert Sarraut**, mang tính chất một hội ái hữu, tập hợp tất cả các cựu học sinh Albert Sarraut ở Hà Nội, hằng năm họp mặt thân mật, thăm hỏi nhau khi ốm đau, phúng viếng khi qua đời, cùng nhau đi du lịch tham quan các danh lam thắng cảnh. Phần lớn cựu học sinh các khóa từ 1954 trở về trước cùng một số thuộc các khóa 1955 - 1957 đã

tích cực hưởng ứng. Nhiều người khác e ngại, không tham gia, nhất là những người còn đang công tác, hay đã có một địa vị hoặc danh hiệu nào đấy. **Ở thành phố Hồ Chí Minh cũng có một tổ chức tương tự** tập hợp quanh ông Nguyễn Lân Đính. Bên Pháp, từ 1959, các cựu học sinh Albert Sarraut, đứng đầu là ông Bùi Xuân Nhuận, đã được chính phủ Pháp cho phép thành lập **Hội Cựu giáo chức và học sinh Albert Sarraut (Association des Anciens du Lycée Albert Sarraut – viết tắt là ALAS)**. Hội này có chi nhánh ở cả nước ngoài, gọi là các chi hội (section). Hai tổ chức ở Hà Nội và ở thành phố HCM lđược coi là 2 chi hội, gọi là “chi hội Bắc Việt Nam” (section Vietnam Nord) và “chi hội Nam Việt Nam” (section Vietnam Sud). Một số hội viên thuộc 2 chi hội này vẫn thường xuyên nhận được tờ tập san (bulletin) xuất bản hàng quý từ Paris. Trước đó, vào năm 1926, ở Hà Nội đã từng có một Hội Cựu giáo chức và học sinh 2 trường Albert Sarraut và Paul Bert do ông Léon Autigeon khởi xướng, tồn tại được mấy năm đến năm 1943 thì ngừng hoạt động. Tuy nhiên trong các văn bản của mình dường như Hội ALAS do ông Bùi Xuân Nhuận đứng đầu không công nhận Hội này là tiền thân Hội của mình, luôn luôn lấy năm 1959 là năm ra đời của Hội ALAS, chứ không phải năm 1926. Trong Lời nói đầu (Préface) cuốn Niên Giám của Hội xuất bản năm 2009 do đương kim chủ tịch Hội Paul Delsol viết, năm 2009 được coi là năm kỷ niệm 50 năm ra đời của ALAS và nói là **“trường Lycée của chúng ta đã biến mất từ năm 1954”** (nguyên văn: “notre Lycée a disparu depuis 1954”), như vậy phải chăng ngụ ý là nhà trường Pháp ở Hà Nội từ 1955 đến 1965 không phải là trường Albert Sarraut đích thực? Vấn đề thật tế nhị. **Trong các văn bản**, trường này vẫn mang tên là Lycée Albert Sarraut, **song về mặt tính chất** thì khác hẳn với trường gốc vốn là một trường công lập của chính phủ Pháp ở Hà Nội, được tổ chức như một lycée ở Pháp, giảng dạy và thi cử theo chương trình Pháp và bằng tiếng Pháp, đúng như ý tưởng của A. Sarraut, trong khi trường “mới” (1955 – 1965) là một trường tư thục do Lương Hội Pháp xin phép mở ở Hà Nội, tổ chức tương tự một trường Việt Nam, giảng dạy và thi cử theo chương trình Việt Nam và bằng tiếng Việt Nam.

Ngày 9 – 1 – 2011 thêm một tổ chức cựu học sinh AS ở Việt Nam, mang tên **“Câu lạc bộ Cựu học sinh Lycée Albert Sarraut ở Việt Nam”** chính thức ra đời. CLB được Hội Hữu nghị và Hợp tác Việt Pháp ra quyết định thành lập, được coi là một thành viên của Hội, nghĩa là chính thức được chính quyền công nhận. Theo báo cáo của Ban Chấp hành, CLB gồm 7 “nhóm” được phân chia theo khóa đào tạo.

Vấn đề cần giải quyết là mối **quan hệ** giữa Câu lạc bộ Cựu học sinh AS mới được thành lập với các tổ chức Cựu học sinh cũ vẫn đang tồn tại và hoạt động. Với 2 tổ chức ở Việt Nam thì thật đơn giản, dùng biện pháp tổ chức, thu nạp làm 2 “nhóm” của CLB là xong, dù có ai thích hay không thích cũng chẳng sao, song với Hội ở Paris thì vấn đề không đơn giản thế. Quan hệ giữa CLB ALAS với Hội ALAS ở Paris là quan hệ thế nào, CLB là một tổ chức độc lập hay là 1 chi hội (section) của Hội trung ương ở Paris?

Khởi thảo: 15 – 11 – 2011

Hoàn thành: 24 – 12 – 2011